

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיד לכבוד ולתפארת" -

"מנהג ישראל קדושים שמשנים בגדיהם בפורים ומתחפשים..."

חוג פרשת השבוע במרכז מורשת מנחם בגין, לע"נ דניאלי זונפלד

שימו לב! בערב פורים, י"ד באדר, 1.3 לא יתקיים שיעור פרשת שבוע

1. שמות פרשת תצוה, פרק כח': (ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיד לכבוד ולתפארת: [אב"ע: שיתפארו בהם, כי אין אחד מישראל שילבש כאלה].

(ג) ואתה תדבר אל כל חקמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי: ...

(מ) ולבני אהרן תעשה כהגות ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת:

(מא) והלבשת אתם את אהרן אחיד ואת בניו אתו ... וקדשת אתם וכהנו לי: ...

2. רמב"ן, שם: לכבוד ולתפארת - שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים ... כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן, כדמותן ילבשו המלכים בזמן התורה... והאפוד והחשן לבוש מלכות... והציץ נור המלכים הוא... והם זהב וארגמן ותכלת. והתכלת גם היום, לא ירים איש את ידו ללבוש, חוץ ממלך גויים וכתוב (אסתר, ח' טו): 'מלפני המלך מלכות תכלת וחור ועשרת זהב גדולה ומכריף בויץ וארְגָמָן'. ... והיו הבגדים צריכין עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכין כוונה, ולכן אמר: 'ואתה תדבר אל כל חקמי לב אשר מלאתי רוח חכמה' - שיבינו מה שיעשו.

3. אסתר, פרק ד': (א) ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק נאפר ויצא בתוך העיר וינעק וצקה גדלה ומרה:

(ב) ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק:

(ג) ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ונתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק נאפר יצע לרבים:

(ד) ותבואנה נערות אסתר וסריסיה ונאידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל:

(ה) ותקרא אסתר להקה מסריסי המלך אשר העמיד לפניה ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה: ...

(ז) לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי נאל תאכלו נאל תשתו שלשת ימים לילה ניום גם אני ונעלתי אצום פן

ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי:

(יז) ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר:

4. אסתר פרק ה', פסוק א': ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בתצר בית המלך הפנימית

נכה בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכה פתח הבית:

5. תלמוד בבלי מסכת מגילה, דף יד' ע"ב: ותלבש אסתר מלכות - 'בגדי מלכות' מיבעי ליה!? אלא: שלבשתה רוח הקדש.

6. בראשית רבה, פרשה נו': לבשה מלכות בית אביה.

7. ר' צדוק הכהן מלובלין - ישראל קדושים, אות ט': ותלבש אסתר מלכות - שלבשתה רוח הקודש, היינו מלכות שמים,

והלבישה - היינו ההתגלות למראית עין.

8. תורה תמימה, שם: ולי נראה פשוט דלבשתה מלכות בית אביה שהוא שאול... דמשאול באה, וכמו לשאול

נמסר דבר אובדן עמלק - כך לבשתה עתה אסתר רוח זה, להאביד את המן העמלקי!

המצוקה שיצרה תחפושת, שעיצבה הלכה לדורות:

9. תלמוד בבלי מסכת יבמות, דף סג' ע"ב: תניא: ר' אליעזר אומר: כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים ... ר' יעקב

אומר: כאילו ממעט הדמות ... בן עזאי אומר: כאילו שופך דמים וממעט את הדמות ...

10. שולחן ערוך אבן העזר, סימן א' סעיף א': חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות. וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה -

כאלו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל. ...

11. תלמוד בבלי מסכת יבמות, דף סה' ע"ב: מתנא. האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה; רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

על שניהם הוא אומר (בראשית, א'): 'ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו'.

12. בראשית, פרק א': (כו) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם:

(כח) ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה

ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ:

המשך - מסכת יבמות: גמ'. מנא הני מילי? אמר ר' אילעא משום ר' אלעזר בר' שמעון, אמר קרא (בראשית, א'): 'ומלאו את הארץ וכבשה' - איש דרכו לכבש [רש"י]: את הארץ במלחמה], ואין אשה דרכה לכבש.

[רש"י: וכיון דלא קרינן בה 'נכבשה' - לא קרינן בה 'פרו ורבו'].

המשך - מסכת יבמות : ... רבי יוחנן בן ברוקה אומר. אתמר : רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי, חד אמר : הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה, וחד אמר : אין הלכה כרבי יוחנן בן ברוקה.

... מאי הוה עלה ? [מה היה עליה ? - על שאלה זו, של דין הנשים במצוות 'פרו ורבו' ?] ...

13. תלמוד בבלי מסכת יבמות, דף סג' ע"א וע"ב :

רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו, כי הוה משכח מידי [רש"י: דבר הראוי לה], צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה. אמר ליה רב : והא קא מצערא ליה למר !?

א"ל : דיינו שמגדלות בנינו, ומצילות אותנו מן החטא.

14. תלמוד בבלי מסכת קידושין, דף יב' ע"ב :

דיהודית - דביתהו דרבי חייא דהוית לה צער לידה, [רש"י: שהיתה יולדת תאומים, דאמר מר (ביבמות סה:): יהודה וחזקיה אחי פזי וטוי אחוותא].

אמרה ליה [לר' חייא]: אמרה לי אם [אָמין]: "קיבל ביד אבוך קידושי כי זוטרתי",

[רש"י: מאיש אחר ובעל זה אסור לך] אמר לה : לאו כל כמינה דאימך דאסרת לך עילווי !

המשך - מסכת יבמות, דף סה' ע"ב : יהודה וחזקיה תאומים היו : אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה.

יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא, אמרה : אתתא מפקדא אפריה ורביה ? אמר לה : לא.

אזלא אשתיא סמא דעקרתא. לסוף איגלאי מילתא, [גרסאות נוספות בכ"י: גליא ליה / איגלאי ליה]

אמר לה : איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא ! [רש"י: ומי יתן שלא שתית ותלדי לי עוד כרס אחד, שני בנים]. דאמר מר : יהודה וחזקיה אחי, פזי וטוי אחוותא.

15. חידושי הריטב"א למסכת יבמות, שם : הויה לה לידה - פירוש : צער בלא סכנה, דאי לאו - אפילו מפקדה אפריה ורביה - אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש.

16. ספר החינוך, מצוה א' - מצות פריה ורביה : בראשית יש בה מצות עשה אחת, והיא מצות פריה ורביה, שנאמר (בראשית א', כ"ח) : 'וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ'.

משרשי מצוה זו, כדי שיהיה העולם מיושב, שהשם ברוך הוא חפץ בישובו, כדכתיב (ישעי' מ"ה, י"ח) : 'לא תהו בְּרָאָה לְשִׁבְתֵּי יִצְרָח'. והיא מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות בעולם, כי לבני אדם ניתנו ולא למלאכי השרת.

... ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. וחייב אדם להשתדל בה משהוא ראוי לה ... ומצוה זו אינה מוטלת על הנשים.

17. שו"ע אה"ע, סימן א' סעיף יג' : אישה אינה מצוה על פריה ורביה. ...

18. שם, סימן ה' סעיף יב' : ואשה מותרת לשתות עיקרין, כדי לסרסה עד שלא תלד.

19. בית שמואל לשו"ע, שם : ואשה מותרת וכו' - משמע, אפילו בלא צער כלל - מותר !

20. משך חכמה לפרשת נח, ד"ה פרו ורבו : 'פרו ורבו וכו' - לא רחוק הוא לומר, הא שפטרה התורה נשים מפרו ורבו, וחייבה רק אנשים, כי משפטי ה' ודרכיו דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום, ולא עמסה על הישראלי מה שאין ביכולת הגוף לקבל. ...

ואם כן - נשים שמסתכנות בעיבור ולידה ומשום זה אמרו מיתה שכחא ... לא גזרה התורה לפרות ולרבות על האישה. וכן מותרת לשתות כוס עיקרין, וכעובדא דיהודית דביתהו דר' חייא, רק לקיום המין עשה בטבעה, שתשוקתה להוליד עזה משל איש. ומצאנו לרחל שאמרה (בראשית, ל' א') : 'הִקְבָּה לִי בָנִים וְאִם אֵין מְתָה אֲנֹכִי'.

21. ר' צדוק הכהן מלובלין - ליקוטי מאמרים, עמוד קיד' :

'וּמְרַבְּכִי יִצְא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת ...' - שהכבוד הוא מצד הלבוש ... כי הכבוד הוא מאחרים, והאחרים אין מכירים אלא הלבוש ולא הפנימיות, דהאדם יראה לעיניו ...

22. ר' אליהו כי-טוב - ספר התודעה, עמוד רפ' : מנהג ישראל קדושים שמשנים בגדיהם בפורים ומתחפשים... לבל יכירום רואיהם, מנהג ישראל - תורה הוא, ולא היו נוהגים אלמלא היו להם בו טעמים של אמת ושל חכמה.